

ROMA SAM II – MOJA RODINA

/scenár výstavy/

Toto slovné spojenie sa u Rómov uplatňuje vtedy, keď zastavuje kontraproduktívnu komunikáciu, ktorá by mohla prerásť do násilia. Znamená malú výzvu na zastavenie a upokojenie situácie.

Druhá časť názvu je známa všetkým – patrí k našim koreňom, z ktorých vyrastáme...

Roma Sam II. je výsledkom mojej deväťročnej spolupráce v oblasti výtvarného, literárneho dramatického umenia a kreativity s rómskou komunitou - s jednou veľkou rodinou Edity Rihariovej, Jozefa ,Júliusa, Ernesta Kudryho, ich manželiek, detí a vnúčat, ako aj ich priateľov.

V roku 1990 sa v Galérii mesta Bratislavy v Galérii dieťaťa uskutočnila výstava Roma Sam - výstava detskej výtvarnej tvorby z celej ČSSR na motívy rómskych rozprávok, ktorá bola bilingválna s ukážkami rôznych literárnych žánrov, ktoré zozbierala prof. Milena Hubschmannová.

Dnes, s odstupom času, po 21 rokoch by sme radi opäť prezentovali na galerijnej pôde túto tému nielen detskému divákovi, ale aj širokej verejnosti. **Pre detského diváka sa otvára ďalší rozmer, manifestovaný na rodine, ktorá v súčasnosti potrebuje podporu.**

Dôraz na hodnoty rodiny predstavuje myšlienkový základ tejto výstavy.

Rómovia prekonávajú obrovský vnútorný zápas o svoju ľudskú a kultúrnu identitu. Sú všeobecne umelecky nadaní a sú obdarení schopnosťou umenie mimoriadne citlivo vnímať. Identita jednotlivých Rómov sa líši vzdelaním, spoločenským statusom a tým, či jedinec žije v meste, na dedine, alebo v osade.

Naším cieľom je ukázať ,sprostredkovať detskému divákovi a jeho dospelým sprievodcom charakteristické črty rómskej rodiny súčasnosti a v kontakte s Rómami aj črty minulosti veľkorodín.

Zároveň chceme podporiť sebaúctu i úctu, záujem o druhého, ako i rozmanitosť názorov a komunikácie o nich. Hlavným motívom tohto prepojenia bude výtvarný prejav – výtvarná zložka bude integrovaná do celej problematiky.

Nebude sa jednať o najchudobnejšiu societu, ani o najbohatšie rodiny, ale pôjde o prezentáciu a vízie normálnych ľudí s ich hodnotami, cítením, prácou a kreativitou, ktorú uplatňujú a ktoré môžu byť obohatením a poučením pre majoritu – t.j. väčšinu z nás.

Ďalším motívom výstavy je aj ukázať, že Rómovia nie sú „horší.“ Dodnes necítia, čo pre svoje sebavedomie a skutočný pocit slobody potrebujú – docenenie a akceptáciu, cítia potrebu dokazovať svoje kvality väčšine, „majorite“, viac ako len sebe.

Existuje u nás prostredie chudoby, ktorá je v niektorých oblastiach natoľko veľká, že je nevhodná a ťažko sa v nej dá hľadať vlastná identita.

Cestou z tejto krízy je v prvom rade obnovenie vlastnej dôstojnosti, sebavedomia a to vzdaním úcty a uznania tým, ktorí sa o zmenu usilujú vo vlastnej komunite, trvalo sa snažia o sociálny vzostup a tento sociálny a kultúrny kapitál investujú späť do vlastnej skupiny. Zostávajú jej členmi a uvedomele sa k nej hlásia.

Výstava Roma Sam II takýto umelecký príklad uvádza a vyzýva diváka k spoluúčasti.

Vďaka tomu si detský divák /príslušník „väčšiny“/ cez tento príklad a skutočnosť môže uvedomiť kvalitu vlastného života i možnosti, ktoré môže budovať a **rozvíjať a podporiť tak väčšiu úctu k vlastným rodičom a domácemu prostrediu, v ktorom žijú.**

Výstava vychádza z tvorby niekoľkých súrodencov, ich detí, ktorí okrem štúdií na učňovských, stredných a dokonca na vysokej škole, sú všetci umelecky, alebo umelecko-remeselne aktívni v rámci svojho voľného času.

Podieľajú sa na organizačnej i tvorivej činnosti ako koordinátori v občianskom združení Pramienok, alebo nadácií - Úsmev ako dar, Erko.

V ich príbehoch a literárnych dielach, ktoré sprostredkovali vlastným deťom, ako formu rodinnej kultúry, približujú aj ostatným – t.j. majorite, hodnotový systém Rómov.

Výstava prezentuje nielen veľký umelecký a kreatívny potenciál, ale je to aj spôsob búrania stereotypov, predsudkov. Snahou je vychovávať hrou, vytvárať spoločenskú atmosféru vzájomného prijímania, akceptovania a vzájomnej spolupráce.

Je riešená bezbariérovou, celá bude prístupná invalidným vozíkom.

V niektorých názvoch a citáciách bude výstava dvojazyčná, aby návštevníci videli a počuli rómsky jazyk.

I. miestnosť : Môj dom – Miro Kher

Dom je miesto, kde žijem, kam sa vraciam, kde som v láske a bezpečí.

Vstúpte do sveta rómskeho domu, a rodiny ...

Vchádzame priamo do rómskeho obydľia. Z veľkoplošnej fotografie na jednej stene vidíme interiér a na druhej stene exteriér, záhradu domu.

Vo vnútri je trojrozmerný objekt domu, vytvorený podľa koláže jedného rómskeho dieťaťa, do ktorého budú deti hádzať svoje tajné túžby, ako by si predstavovali svoj domov.

Na tretej stene je zväčšený text Edity Rihariovej o jej rodičoch, ako boli vychovávaní, ona a jej šesť súrodencov. Ako sa líši výchova v rómskej rodine od majoritnej spoločnosti.

/Edita Rihariová je činná v občianskom združení Pramienok, v nadácii Úsmev ako dar pre adopciu detí, okrem štyroch vlastných detí má dve adoptované deti/.

V priestore bude znieť hudba starých aj súčasných rómskych piesní, ktoré zozbierala a vydala autorka, etnografka Belešová, aj s textovou nahrávkou pani Edity Rihariovej.

V miestnosti budú farebné karimatky na ležanie a počúvanie hudby, sedačky, papier, farbičky.

Aktivita :

Aký mám a aký by som chcela mať svoj domov, napíš a hod' papier do rómskeho domčeka cez komín.

Počúvaj a namaľuj svoj farebný dojem, "farebnú emóciu", vyjadri farebne náladu z hudby, ktorá znie.

II.miestnosť: Moja rodina- Miri Famelia

/ Literatúra ,výtvarné umenie, remeslo /

V tejto miestnosti budú nainštalované na troch stenách výtvarné diela, oleje, pastely, umelecko -remeselné diela, od Edity Rihariovej jej manžela ,bratov Ernesta, Júliusa a Jozefa Kudryho a ďalších členov rodiny Edity Oláhovej a iných.

Na štvrtej stene bude veľkoplošný text rozprávky Edity Rihariovej a pod ním jej dve vydané publikácie rozprávok. Symbolika vecí,zvierat, rastlín, farieb, ornament.

V priestore budú rozprávkové paravany, ktoré vytvorili.

Aktivita:

Maňuš- znamená človek.

Namaľuj ,vyjadri toto slovo. Vyjadri svoju predstavu „Roma Sam“.

Literárno - výtvarné workshopy s autorkou Editou Rihariovou na tému jej rozprávok.

III.miestnosť: Naše deti a ich priatelia. Divadlo, bábkové divadlo

Deti z uvedených rómskych rodín s ich priateľmi , s ktorými zažili v priebehu 9 rokov rôzne dobrodružstvá, našťudovali tri divadelné hry rakúskej autorky Elisabeth Satanik pod

vedením profesionálnych režisérov Mgr.Art Márie Kecskésovej, Mgr.Art Tomáša Hudcoviča, Mgr. Petra Cigána a Mgr. Ľudmily Pavolovej - Cigánovej.

Deti si vybrali postavičky, namaľovali si scénu aj bábkky a podľa ich výtvarných návrhov ich profesionálni bábkari zrealizovali. Gašparkove divadlo so všetkými výtvarnými prácami rómskych detí bude obsahom tejto miestnosti, na všetkých štyroch stenách.

Aktivita:

Divadelné predstavenia.

Inscenácia z viacerých rómskych rozprávok, rómskych autorov v podaní II. ročníka Katedry bábkovej tvorby, divadelnej fakulty VŠMU pod režijnou -pedagogickým vedením Mgr.Art.Márie Kecskésovej, vo výtvarnom riešení Mgr.Art.Evy Farkašovej.

IV.miestnosť : Povedz nám to – Phen-de amenge

Naše rómske deti, ich rómski a nerómski priatelia. Tanec

Dielo slovenského básnika Jána Motulka *Nezábudka sa*. stalo námetom pre Hip - hopové predstavenie, ktoré scénicky a kostýmovo realizoval scénograf Zdeňek Šánsky .

Choreografiu k muzikálu vytvorila Martina Rihariová , dcéra Editky Rihariovej pod vedením profesorky VŠMU, Eleny Horňákovej a režijne pod vedením profesorky VŠMU, Evy Žilinekovej.

Príbeh básne Jána Motulka vychádza z myšlienky, že žiadna bytosť na svete a všetko, čo je stvorené nie je zbytočné ,nikto nie je zabudnutý. Každý má svoju hodnotu, je hodný pozornosti a uznania.

Všetky steny budú pokryté v nadživotnej veľkosti artexami /artprotismi/ , ktoré tvorili divadelnú scénu s krásnymi kostýmami zvierat a rastlín v priestore.

V miestnosti bude veľká knižka , ktorá sa stala motívom k naštudovaniu diela.

Aktivity:

Tanečné workshopy, Hip –hopové etudy s Martinou Rihariovou.

V. miestnosť: Múdre slová starých Rómov, God'aver lava phure

Romendar

Hudba, Hraj-Badž-a, Baš-av

V tejto miestnosti sa na troch stenách budú fotografie všetkých zúčastnených, rodín, detí - všetko snímky v autentických prostrediach rôznych aktivít, domovov, pri tvorbe umeleckých diel, v prírode spolu s režisérmi, výtvarníkmi, spisovateľmi, ktorí ich navštívili - Elisabeth Satanik, Bibiana Wallnerová , Dušan Hanák a ďalší hore uvedení, ktorí sa deväť rokov podieľali a spolupracovali svojou odbornou radou aj inšpiráciou, boli cennými vodcami a podporovateľmi v rozvíjaní talentu detí.

Aktivity:

Prezentácia troch mladých rómskych hudobníkov: František Rácz, Patrik Cibula, Richard Cibula.

Rozprávkové DVD - projekcia.

Nahrávka dvoch uvedených rozprávok - podieľali sa na nej študenti katedry dokumentu VŠMU, pod vedením pedagógov - prof. Dušana Hanáka, M.Vojteka, ktorí počas dvoch rokov robili výjazdy do terénu s členmi občianskeho združenia Pramienok.

Na štvrtej stene bude veľkoplošný text citácií rómskych prísloví.

Bude tam ukážka jedného citátu a príbeh zo života, inšpirovaný príslovím:

“Vtip, dôvtip a srdce-čo viac potrebuje človek k šťastnému životu“.

Aktivita: Každý návštevník si vyťahne pri odchode jedno rómske príslovie na pamiatku.

Jednotlivci, ale aj skupiny detí zo škôl, detských domovov, družín, klubov si môžu vybrať jedno príslovie a doplniť ho príbehom z vlastného života, ako zaujímavý pravdivý zážitok, ktorý sa môže stať spolu s výtvarným zobrazením pokračovaním nášho rozprávania o svete Rómov a možno bude ďalšou knihou a výstavou, ktorú si spolu vytvoríme z Vašich najlepších príbehov.

Preto bude dôležité nám ich zaslať s uvedením Vášho mena a priezviska, veku a adresy školy, inštitúcie. S názvom diela a tiež menom rodiča, pedagóga, na adresu Bibiany.

Chodba : Detské výtvarné práce v životnej veľkosti, ktoré vynikli počas naštudovania Nezábudky, ako aj autentické kolektívne práce rómskych a nerómskych detí.

Tešíme sa na Vás.

Katarína Poláková

V Bratislave 5.10.2011